

DON CARLOS

GIUSEPPE VERDI

OPERNÍ DÍLO:

- 1839 — *Oberto*
- 1840 — *Jeden den kralování*
- 1842 — *Nabucco*
- 1843 — *Lombarďané*
- 1844 — *Ernani*
- 1845 — *Jana z Arcu*
Alzira
- 1846 — *Attila*
- 1847 — *Macbeth*
Loupežníci
Jeruzalém (přepřacovaní
Lombarďané)
- 1848 — *Korzár*
- 1849 — *Bitva u Legnana*
Luisa Millerová
- 1850 — *Stiffelio*
- 1851 — *Rigoletto*
- 1853 — *Trubadúr*
La Traviata
- 1855 — *Sicilské nešpory*
- 1857 — *Simone Bocanegra*
Araldo (přepřacovaný
Stiffelio)
- 1859 — *Maškarní ples*
- 1862 — *Síla osudu*
- 1867 — *Don Carlos*
- 1871 — *Aida*
- 1881 — *Simone Bocanegra* (2. verze)
- 1884 — *Don Carlos* (2. verze)
- 1887 — *Othello*
- 1893 — *Falstaff*

GIUSEPPE VERDI
nar. 10. října 1813 v Roncole
† 27. ledna 1901 v Miláně

VERDIHO „DON CARLOS“

Giuseppe Verdi patří také u nás mezi nejoblíbenější operní skladatele a právě jeho opery jsou i návštěvníky nejúspěšnější, zejména takovými populárními díly, jako je *La Traviata* nebo *Aida*.

Jeho opera *Don Carlos* je dílem, jež nebylo při své premiéře v Paříži v r. 1867 pochopeno, a ani pozdější šťastnější italská provedení nepřinesla dílu takových úspěchů, aby se tato opera přifařila k ostatním, tenkrát již repertoárovým Verdiho operám. *Don Carlos* zmizel na velmi dlouhou dobu ze všech jevišť světa, a teprve po první světové válce je znovu objeven a proveden na velkých jevištích světa, aby se stal operou pro velké basisty své doby, jakými byli Itálové Nazzareno de Angelis, Ezio Pinza a Tancredi Pasero a v Metropolitní opeře v New Yorku ve dvacátých letech tohoto století Slované Adam Didur, a zejména velký *Fjodor Šaljapin*.

Opravdového docenění a rozšíření se však *Don Carlos* dočkal teprve v nedávné době. Díla se ujal mnoho vynikajících dirigentů, režisérů i pěvců, mezi nimiž zase zazářila jména basistů — Cesare Siepi, Boris Christov a Nikola Gjaurov.

Kupodivu se až nyní poznalo, že to není jen příležitost pro vynikající basisty, nýbrž že tato Verdiho opera patří svými hodnotami k tomu největšímu, co italský maestro napsal. Verdi v této kompozici pracuje s dokonalou psychologií a dává celému dílu sice ponurou, ale také velmi pravdivou atmosféru, která je nahony vzdálena od typu velké francouzské opery, ačkoliv ta jí měla být vzorem. Velké finále — autodafé je podle dramaturgie libretistů Méryho a po jeho smrti Du Locla zcela v tradici „velké opery“, avšak i tuto scénu uchopil Verdi jinak než pouhou podívanou a neslivil ani zde na dramatickém napětí. Není to jediná změna oproti dramatu Friedricha Schillera, a také opera vyžaduje jiného dramaturgického uchopení. Verdi tímto dílem znovu dokázal, že je prvotřídním hudebním dramatikem s obrovskou a nevšední invencí.

Don Carlos není operou efektních operních árií a hudebních „evergreenů“, jakých známe z jeho dřívějších oper mnoho. Skladatel se zde soustřeďuje na dramatické dialogy, v nichž je těžiště děje i hudebního napětí. Ať již je to scéna mezi Carlosem a Alžbětou, nebo dialog krále Filipa a markýze Posy anebo velký basový souboj mezi Filipem a Inkvizitorem, jedná se zde o velmi divadelně zpracované scény v duchu moderního hudebního divadla, které svou citovou pravdivostí a hloubkou patří skutečně k vrcholům operní literatury.

Verdimu se předhazovalo, že napodobuje Richarda Wagnera, to však byla velká křivda. Když Verdi komponoval Carlose, neviděl ještě ani jednu Wagnerovu operu, což však není tak podstatné jako to, že sám svým skladebným stylem již v minulosti mnohými scénami z oper *Ernani*, *Macbeth*, *Rigoletto*, *Simone Bocanegra* i jinými, na svůj vývoj zřetelně upozornil a dá se opravdu říci, že *Carlos* je jen důsledek jeho vlastního názoru na hudebně dramatické dílo.

Verdi byl přesvědčen o hodnotách právě takových děl, ve kterých šel především za divadelní pravdou, a není náhodou, že se mu těchto kvalit dařilo dosáhnout na literární předlohy takových dramatiků, jako byl Hugo, Shakespeare nebo, v případě Carlose, Schiller. Verdi však také dovedl napsat mistrovskou hudbu i na velmi slabá, ba ubohá libreta (*Trubadúr*).

Tím vším se stal *Don Carlos* operou nejen pro pěvecké hvězdy, ale i divadlem, ve kterém záleží na kolektivní dokonalosti. *Don Carlos* není totiž vokální koncert a nestácí jen krásné a virtuózní zpívání. Dává, zcela v duchu moderního inscenačního názoru, předpoklady k vytvoření velkého divadelního zážitku, protože přímo ukládá pěvcům vytvoření velmi plastických a výrazných charakterů a jejich herecká interpretace je neméně důležitá jako pěvecká kultura a dokonalost.

Také pro dirigenta a režiséra je v tomto ohledu *Don Carlos* dílem, které poskytuje velké možnosti pro osobitou koncepci, avšak také zavazuje k intenzivní práci s představiteli hlavních rolí.

Při premiéře v Paříži odsoudila Carlose císařovna Evženie, protože jako vášnivá katolička v něm viděla operu nepřátelskou církvi. Verdiho *Don Carlos* zobrazuje skutečně velmi pravdivě dobu a hrůzy inkvizice, avšak právě tím se stává dílem uchvatným, bez faleš a sladkých klamů.

Opera *Don Carlos* tyto šance má a záleží na inscenátorech a interpretech, aby byla dílem opravdu revolučním a uměleckou hodnotou, která přesvědčí a zapálí i dnešního náročného diváka.

Václav Věžník

1. jednání:

V klášteře svatého Jakuba hledá Don Carlos útěchu: miluje Alžbětu z Valois, byl s ní zasnouben, ale jeho otec, král Filip II., se s jeho milovanou princeznou oženil. Inkvizice děsí Carlose zjevem zemřelého krále Karla V. Zoufalému Carlosevi radí jeho přítel Rodrigo, markýz Posa, aby odešel ze Španělska; zapomené tak snáze na svou lásku. Doporučuje, aby se dal poslat králem do Flander, kde jej čekají velké politické úkoly.

V klášterní zahradě umožnil Posa schůzku Dona Carlose s královnou. Po vášnivém Carlosevě vyznání si však Alžběta uvědomí své postavení, nechce porušit manželskou věrnost. Přichází král a ihned propouští jednu z dvorních dam, protože nesplnila svou povinnost a dovolila královně rozhovor s Donem Carlosem. Král žádá markýze Posu, aby nespustil královnu z očí. Posa se snaží získat krále pro svou politiku ve Flandrech, ale Filip II. jej varuje před inkvizicí.

2. jednání:

Don Carlos přišel do královské zahrady, jak byl vyzván dopisem. Očekává královnu, ale pisatelkou byla princezna Eboli, zamilovaná do Carlose. Carlos v temnotě noci pokládá Eboli za královnu a okamžitě ji vyzná svou lásku. Když pozná svůj omyl, změnil chování. Eboli je uražená, pochopí toho Carlos očekával, a chce vyzradit králi vše, co se na schůzce dozvěděla. Prozíravý Posa Carlose varuje a bere od něho dopisy z Flander, jež by mu mohly škodit.

Na madridském náměstí je očekáván průvod inkvizice. Flanderské poselstvo prosí krále, aby byl Carlos vyslán do jejich vlasti. Filip II. odmítá, a když se Carlos postaví na odpor, dá ho zatknout.

3. jednání:

Pochybami a žárlivostí mučený král se táže fanatického Velkého inkvizitora, má-li syna potrestat smrtí. Inkvizitor radí, aby odsoudil nejen Carlose, ale i Posu. — Eboli vyzradila králi milostný vztah jeho syna ke královně. V záchvatu žárlivosti nutí Filip II. královnu, aby se doznala ke své vině. Ta v hlubokém rozrušení omdlévá. Eboli, dojata královninou nevinou, vyznává, že nejen zradila ji a Carlose, ale že měla s králem milostný poměr. Královna posílá princeznu Eboli ode dvora. Posa obětuje život za Carlose, když vydává tajné dopisy z Flander za své. Inkvizice spěchá, a než může král postavit Posu před soud, dá jej ve vězení Carlosevě úkladně zavraždit. Carlos ospravedlňuje mrtvého přítele a říká zdrcenému Filipovi pravdu.

Alžběta se rozhodla odejít do kláštera. Don Carlos chce podle posledního přání svého přítele odejít do Flander, aby bojoval za spravedlivou myšlenku. Před klášterem se Carlos loučí s královnou. Filip II. je překvapí a žádá církevní soud. Inkvizice se v nastalém zmatku postará o to, že Carlos zmizí navždy.

Hostující režisér Václav Věžník (1. 8. 1930) patří rozhodně mezi nejlepší československé operní režiséry. Jeho mateřskou scénou je Státní divadlo v Brně, kde dovršil loňského roku čtvrtstoletí své činnosti. Po absolutoriu Janáčkovy akademie múzických umění působil krátkou dobu v Divadle Oldřicha Stibora v Olomouci a pak spolu s režiséry Oskarem Linhartem a Milošem Wasserbauerem usiluje o osobitý režijní profil Janáčkovy opery v Brně. Na brněnské scéně vytvořil režisér Věžník celou řadu inscenací českého a světového operního odkazu. K jeho nejvýznamnějším dílům patří režie vlastně všech Janáčkových oper. Některé z nich přejala i do svého vysílání Československá televize. K výrazným Věžníkovým úspěchům se počítají rovněž československé premiéry, jako třeba Einemova Dantonova smrt, opery B. Martinů Alexander bis, Hlas lesa, Zenitba, Fischerova Romeo, Julie a smrt atd.

Režii Václava Věžníka charakterizuje osobitý výklad, fantazie, muzikalnost, důkladná práce s hercem a v komických operách smysl pro vtip. Právě proto hostuje na všech československých scénách i v zahraničí. Režisoval téměř v celé Evropě: v Norsku, v Polsku, v Maďarsku, v Rakousku, ve Švýcarsku, v Jugoslávii, ve Španělsku, v západním Německu, jeho režijní práce znají diváci v Itálii, v Lucembursku, v Rakousku a všude tam, kam zajíždí operní soubor brněnské opery. Ve Státním divadle v Ostravě hostuje nyní potřetí. V roce 1968 vytvořil na naší scéně skvělé, úspěšné představení opery Sergeje Prokofjeva Zásnuby v klášteře a potom vůbec jednu z nejlepších inscenací, jaké byly v Ostravě — Gershwinovu operu Porgy a Bess. MN

VÁCLAV VĚŽNÍK
s cenou kritiky za nejlepší inscenaci sezóny 1973 v Teatro Liceo Barcelona

GIUSEPPE VERDI

DON CARLOS

OPERA O TŘECH DĚJSTVÍCH

LIBRETO JOSEPHÉ MÉRÝ A CAMILLE DU LOCLE

Český text — Karel Jernek a Rudolf Vonásek
Dirigent — Václav Návrát
Režisér — Václav Věžník j. h.
Výtvarník scény — J. A. Sálek j. h.
Výtvarník kostýmů — Růžena Brychtová j. h.
Sbormistři — Miroslav Kolář a Karel Kupka
Choreograf — zasl. um. Albert Janíček
Asistentka režie — Květa Ondráková
Korepetice — Jaromír Salamoun a Drahomíra Ritzová
Inspicienti — Josef Jakš a Radoslav Svozil
Text sledují — Anna Kubínová a Ema Hudcová

OSOBY A OBSAZENÍ

Filip II. král španělský	Jiří Čep Miloslav Podskalský Karel Průša j. h. s lask. svolením Národního divadla Praha
Don Carlos, infant španělský	Josef Ábel Michael Kozelský
Rodrigo, markýz Posa	Pavel Červinka Ivan Kusnjer
Velký inkvizitor	Jiří Čep Jiří Paderta Josef Sulista
Alžběta z Valois	Eva Gebauerová-Phillips Eva Kinclová
Princezna Eboli	Drahomíra Drobková Bohuslava Návrátová
Tebaldo, páže	Alina Farná Věra Maličková
Hrabě Lerma	Radomír Linhart Ladislav Malínek
Mnich	Vladislav Gřonka Jiří Paderta
Herold	Rudolf Bátorla Zdeněk Lazar
Andělský hlas	Alina Farná
Flámská vyslanci, inkvizitoři, dvořané, lid	operní sbor SDO balet SDO

Hraje operní orchestr SDO,
koncertní mistr Emil Kalus

PREMIÉRA 7. ČERVNA 1980

V DIVADLE ZDEŇKA NEJEDLÉHO

Vedoucí technického provozu: ing. Ivan Bílek; jevištní mistři: Jan Benek, Zdeněk Václavek; mistr osvětlení: Oldřich Malý; vedoucí elektroakustiky: Bořivoj Wojnar; vedoucí vlásenkárny: Vojmil Nytra; vedoucí garderobiér: Zdeněk Sliva; vedoucí rekvizitárny: Eva Wiesnerová; vedoucí provozu dekoracních dílen: Petr Jahoda; vedoucí dámské krejčovny: Bohuslava Ciháková; vedoucí pánské krejčovny: Štěp. Lišková

Opera měla svou premiéru 17. března 1867 ve Velké opeře v Paříži. Libreto napsali Josephe Méry a Camille du Locle podle stejnojmenného dramatu Friedricha Schillera. Velký německý básník je tedy opět inspirátorem. Na jeho námět už Verdi složil své opery Loupežníci, Luisa Millerová a Johanka z Arcu. Na Schillerově hře jej upoutal vedle silného dramatického účinku, ve kterém mohl uplatnit své dramaticko-psychologické záměry, i španělský motiv a dekorativní historický motiv. Původním pramenem dramatu je historická novel St. Reala. Z ní pak vycházel Jean Gallert de Campistron (1656–1723) pro drama Andronic. Ličí se tu tragický konflikt mezi otcem a synem: král Filip II. si zvolil za svou třetí manželku Elizabethu z Valois, která byla zasnoubena s infantem Donem Carlosem. Tento bohatý historický obraz pak zdramatizoval s básnickou volností Friedrich Schiller.

Námětem Dona Carlose se Verdi zabýval nejspíše už od roku 1855. Byl tehdy vyzván Velkou operou v Paříži, aby složil pro toto divadlo operu Don Carlos. Protože jej nejdříve toto Schillerovo dílo dost nezaujalo, napsal proto Sicilské nešpory. Tato opera neměla úspěch. Verdi chtěl zrušit s Velkou operou smlouvu, ale ředitelství na závazku trvalo. Pustil se tedy do práce. Kompozice na francouzský text jej však značně zdržovala. V září 1866 přijel Verdi do Paříže. Chtěl zde dílo dokončit a zúčastnit se prvních zkoušek. Hned po příjezdu byl o něho takový zájem, že musel dát do tisku zprávu o svém těžkém onemocnění. Skladatel chtěl uvést svou operu co nejdříve na scénu, ale pomalé, vleklé zkoušky premiéru neustále oddalovaly. Rovněž zpráva o smrti skladatelova otce premiéru zdržela. Verdi byl tak zdrcen, že nemohl pokračovat v práci. K premiéře došlo až 11. března 1867 a zúčastnili se jí kromě císařské rodiny i všichni diplomaté, státní činitelé a vybraná pařížská společnost. Úspěch byl velký, ale Verdimu se zdál málo nadšený. Byl rozčarován, protože očekával daleko vřelejší přijetí. Kritik Theophile Gautier napsal: „Při premiéře hudba Dona Carlose více překvapila než potěšila. Svrchovaná síla, která je základem Verdiho génia, projevuje se tu sice působivou jednoduchostí, která parmského mistra učinila populárním a světově proslulým, ale zastřenou neobvyklým rozvedením harmonických prostředků, hledanou zvukovostí a novými formami melodickými.“ Všeobecně se tvrdilo, že Don Carlos není dost tradiční, ale ani dost moderní pro nový operní sloh.

Skutečně, v Donu Carlosevi můžeme objevit konflikt mezi tradiční Verdiho tvorbou a jeho novými záměry. Je to předposlední stupeň ve vývoji jeho díla, který vykrystalizoval v Aidě. Je to dílo tvořící přechod od Trubadúra, Rigoletta a La Traviaty k Aidě a potom dále k operám Othello a Falstaff, které představují vrchol opery devatenáctého století vůbec – ve vážném i tragickém žánru.

Před uvedením v Itálii Verdi Dona Carlose přepracoval. Opera se hrála s velkým úspěchem v Bologni, Miláně, Římě a Neapoli. Roku 1883 Verdi přepracoval partituru znovu a tato poslední verze je východiskem pro současné inscenace.

Vcelku se dá říci, že skladatel nejen škrtal přebytná dějství, ale především zvýrazňoval, zjednodušoval a prohluboval. Ve výsledném tvaru patří Don Carlos k vrcholným dílům operní dramatiky.

MN

Předrahý Florimo,

je-li něco, co by mohlo polichotit mé sebelásce, je to toto pozvání stát se ředitelem Konzervatoře v Neapoli, které Vaším prostřednictvím mi posílají Mistrí téže Konzervatoře a mnozí hudebníci Vašeho města.

Je to pro mne velmi bolestné, že nemohu dostát, jak bych si přál, této důvěře, ale při mém zaměstnání, při mých návycích, při mé lásce k nezávislému životu by mi bylo nemožné naložit si tak vážný závazek. Reknete mi: „A co umění?“ – Budíž, ale já jsem učinil, co jsem mohl, a mohu-li tu a tam něco vykonat, musím být prost jakéhokoli jiného zaměstnání. Kdyby tomu tak nebylo, představe si, nebyl-li bych hrdý na to, abych zaujal ono místo, kde seděli zakladatelé školy A. Scarlatti a později Durante a Leo. Vytvořil bych si slávu a ani by to nebylo v této chvíli couvnouti, kdybych vedl chovance k oněm vážným a přísným studiím, tak jasným, jako oni první otcové. Chtěl bych si troufnout, abych tak řekl, jednou nohou na minulé a druhou na přítomné a budoucí (neboť mně nenahání strach „hudba budoucnosti“); chtěl bych říci mladým chovancům: „Nacvičujte fugu neustále, usilovně, až do sytosti, a až se ruka stane přímou a silnou v ohýbání not podle vaší vůle. Naučíte se tak komponovat s jistotou, disponovat dobře hlasy a modulovat bez náruživosti. Studujte Palestrinu a nemnohé jeho současníky. Skočte potom na Marcella a připněte zvláště svoji pozornost na recitativy. Buďte přítomní málo představením moderních oper, nedejte se však okouzlit ani mnohými krásami harmonickými a instrumentálními, ani zmenšeným septakordem, úskalím to a útočištěm nás všech, kteří nedovedeme složit čtyři taktý bez pultu těchto septim.“

Pro všech těchto studiích připojených k široké kultuře literární bych konečně řekl mladým: „Nyní si položte ruku na srdce; pište a (za předpokladu umělecké organizace) buďte skladateli. V žádném případě nerozmnožujte roj napodobitelů a nemocných naší doby, kteří hledají a hledají a (činíce mnohdy dobře) nikdy nenalézají.“ Ve vyučování zpěvu bych chtěl mít studia antická, spojená s moderní deklamací.

K uskutečnění těchto málo zásad, zdánlivě snadných, by bylo třeba dohlížet na vyučování tak horlivě, že by bylo, řekl bych, málo dvanáct měsíců v roce. Já mající dům, zájmy, majetek... všechno, všechno zde, ptám se Vás: Jak bych to mohl dělat.

Račte tedy být, můj drahý Florimo, tlumočnickem mé velké lítosti u svých kolegů a tak mnohých hudebníků své krásné Neapole, nemohu-li přijmout toto pozvání, tak pro mne čestné. Přejí Vám, abyste našli muže především učeného a přísného ve studiích. Nevázanosti a chyby v kontrapunktu lze připsat a jsou někdy krásné v divadle: v Konzervatoři nikoliv. Vraťme se k starému, bude to pokrok.

Sbohem, sbohem.

Giuseppe Verdi

Chtěl jste nedávno dokázat na Donu Carlosovi, že vášnivé přátelství může být pro tragédii předmětem právě tak pohnutlivým jako vášnivá láska, a udivila Vás moje odpověď, že jsem zobrazení takového přátelství odložil na pozdější dobu. Tedy i vy pokládáte za nesporné, že to bylo horoucí přátelství, které jsem si vytkl za cíl ve vztahu mezi donem Carlosem a markýzem Posou? A z tohoto stanoviska jste tudíž až dosud posuzoval oba charaktery a snad i celé drama? Ale což, jestli jste, milý příteli, toto přátelství poněkud přecenil? Kdyby z celé souvislosti jasně vysvitlo, že nebylo tímto cílem a vůbec ani nemohlo být: Kdyby se markýzův charakter, jak vyplývá z celkového jeho jednání, naprosto nesrovnával s takovýmto přátelstvím a kdyby se právě z jeho nejkrásnějších činů, které jsou připisovány tomuto přátelství, dal vyvodit nejlepší důkaz opaku?

Mohlo by však mýlit první ohlášení vztahu mezi těmito dvěma. Harmonie citů, tatáž láska ke všemu velikému a krásnému, totéž nadšení pro pravdu, svobodu a ctnost je tenkrát vzájemně k sobě připoutalo. Charakter jako Posův, který se poté rozvíjí tak, jak se to děje ve hře, nutně začal záhy osvěďčovat tuto svou živou citovost na nějakém úrodném předmětu; láska, která se později má rozšířit na celé lidstvo, musila vzejít z užšího svazku. Tento tvořivý a zanicený duch musil mít brzy látku, na kterou by mohl působit; mohla se mu naskytnout láska krásnější než jemně i živě vnímající knížecí syn, přístupný jeho výlevům, který se mu sám vrhá do náruče?

Je možné, že by v srdci tak mladém při tomto živém a ustavičném pocitu nerovnosti jejich vztahu mohlo vzklíčit přátelství, jehož základní podmínkou je přece rovnost? Tedy i tenkrát byla to spíše vděčnost než láska, spíše soucit než přátelství, co princ získalo markýze, City, tuchy, sny, odhodlání, které se temně a zmateně rojily v této chlapecké duši, musily být sděleny a sledovány v jiné duši, a Carlos byl jediný, kdo je dovedl spolu tušit, spolu snít a kdo je opětoval. Takový duch jako Posův nutně usiloval o to, aby již v raném věku cítil svou převahu, a láskyplný Carlos se k němu přivínil s takovou pokorou, s takovou učenlivostí! Posa viděl v tomto krásném zrcadle sám sebe a těšil se ze svého obrazu.

Carlos, zhýčkaný svou časnou náklonností k nejušlechtlejšímu a nejhodnovnějšímu jinochovi, nenalézá v celém okruhu despotova dvora nic, co by uspokojilo jeho srdce. Všechno kolem něho je prázdné a neplodné. Osamělý uprostřed hemžení tolika dvořanů, tísněn přítomností, osvěžuje se sladkými vzpomínkami na minulosť. U něho tedy zůstávají tyto rané dojmy teplé a živé, jeho srdce, stvořené pro lásku, kterému chybí důstojný předmět, strahuje se nikdy neukojenými sny. Tak znenáhla upadá ve stav neplodného horování, nečinného rozjímání. V ustavičném boji s vlastní situací se jeho síly opotřebovávají, neradostná setkání s otcem, kterému je tak nepodoben, halí jeho bytost v pochmurnou těžkomyšlnost, která jako červ nahlodává všeliký květ ducha a je zkázou nadšení. Stisněného, bez energie, bez zájmu, pohrouženého do sebe, zemdlého těžkými bezvyslednými boji, hnaného od jedné děsivé krajiny ke druhé, již neschopného, aby se sám vzmúžil, tak jej zastihne první láska. V takovém stavu nemá síly, aby se jí vzepřel: všechny dřívější ideje, které jediné by ji dokázaly vyvážit, odcizily se jeho duši; láska jej ovládá s despotickou silou; tak upadá v bolestně blažený stav utrpení. Na jeden jediný předmět jsou teď soustředěny všechny jeho síly. Nikdy neukojená touha drží jeho duši v zajeťi jí samé. — Kterak by se pak mohla zajímat o celý svět? Neschopen ukojit toto přání, ještě méně schopen přemoci je vnitřní silou, vůčihledně chladne, polo žije, polo umíraje; není rozptýlení pro palčivou bolest jeho prsou, není srdce, které by s ním cutilo, které by se mu otevřelo, do kterého by mohl vylít tuto bolest.

*„Vždyť nemám nikoho — nikde nikoho,
již nikoho na tomto širém světě,
kam žezlo mého otce dosáhne,
kam lodí s naší vlajkou doplují,
tam nikde není místa jediného,
kde plácem bych si mohl ulevit.“*

KRÁL:

*Teď, prozřetelnosti, mi člověka dej —
Dalas mi mnoho. Dej mi člověka.
Ty jediná to dokážeš, tvůj zrak
dohledně všude, nic mu není skryto —
o přitele tě prosím; neboť nejsem
jako ty vševědoucí. Pomocníci,
jež jsi mi přisoudila — dobře víš,
čím jsou mi. Byli pro mne pouze tím,
co zaslouží si. Jejich krotká hříšnost,
mnou osedlaná, slouží cílům mým,
jako tvé bouře očisťují svět.
Mně třeba pravdy — Její tichý pramen
však z temné suti klamu vyhrabávat,
to není dáno králům. Dej mi muže
se srdcem ryším, srdcem pravdivým
a duchem jasným, zrakem nebojácným,
jenž by mi pomohl ji najít — teď
chci metat los; dej, ať jej naleznu,
jej jediného mezi tisíci,
kdož obletují slunce slávy mé.
Jen jména — jména zde, a ani zmínky
o zásluhách, proč zapsána jsou zde —
a vděčnost právě nejdřív zapomíná!
Zde však v tom druhém seznamu je každý
přestupek popsán zcela přesně. Jakže?
To není správné. Potřebuje snad
i pomstychtivost této pomoci?*

(Friedrich Schiller: Don Carlos)

FRIEDRICH SCHILLER (1759—1805)

Vedle Goetha největší německý básník. Dramata Loupežníci, Uklady a láska, Don Carlos, Vilém Tell. Háji pateticky právo člověka na svobodu. Jeho báseň Oda na radost přijal Beethoven do své IX. symfonie.

Vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce, v redakci Miloslava Nekvasila, obálka Mirek Tittler, typografická spolupráce Miroslav Konderla. Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 21, Ostrava 1, Veleslavínova ul. 4. Cena 3 Kčs

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ